

Kuba ett av de sista länderna i Karibien att drabbas

Myggkanoner och saftiga böter

- så har Kuba hållit Zika stängen

Sara Reardon

En myggbekämpare sprutar i en bostad i Havanna för att ta död på myggorna.

Utrotningsskampanjer över hela Kuba har bidragit till att de kunnat hålla Zika borta, tills augusti. Så snart det slutat regna fylls vaktkuren vid en exklusiv turistanläggning i närheten av Grisbukten med myggor. En av vakterna sträcker sig resolut efter något under sitt skrivbord, det ser ut som en väldigt stor hårfön. ”Myggspruta”, säger han och går runt och sprutar ett tjockt vitt moln av myggmedel som fyller vaktkuren. Sakteliga försvinner myggorna.

Det är inte ovanligt att se moln av myggmedel pusta genom kubanska hem och stadsdelar. Det är framförallt på grund av sådana intensiva åtgärder, som vanliga medborgare genomför, som Kuba tillhört de sista i Karibien att drabbas av Zikafall. Fram till den 11 augusti hade Kuba registrerat tre lokalt smittade av Zika-viruset, alltså inte införda av utlandsresenärer, vilket ska jämföras med 8 766 bekräftade fall i Puerto Rico samma datum.

Visserligen är forskare och hälsovårdsansvariga besvikna över att Zika till slut drabbat Kuba, men inte förvånade. ”Det är inte lätt att undvika att det förs in. Många kommer till Kuba från olika platser”, säger Maria Guzmán, chefsvirolog vid Pedro Kourí Institutet för tropisk medicin i Havanna. Kuba har ca 30 bekräftade importerade fall.

På alerten

Zikaviruset är särskilt lömskt därför att de flesta som smittats inte uppvisar några symptom eller bara vanliga sådana som feber, vilket skulle kunna vara tecken på andra sjukdomar. Ändå har Kuba, med undantag för ett fall av lokal smitta i mars i år, lyckats hålla Zika stängen fram tills nu, augusti.

Framgången är resultat av Kubas utomordentliga häl-

so- och sjukvårdssystem och ett långtgående program för kontroll av sjukdomsspridande insekter, infört för 35 år sedan, säger Ileana Morales, forsknings- och teknologichef vid Kubas hälsodepartement.

1981 drabbades Kuba av världsdelen första utbrott av blödande denguefeber, med över 344 000 sjukdomsfall. ”Vi vände denna epidemiologiska händelse till en möjlighet”, säger Morales. Sjukvårdspersonal skickades ut till de drabbade områdena och inledde en intensiv besprutning för att utrota *Aedes aegypti*, den mygga som sprider sjukdomen.” Den hade smugglats in som ett led i CIAs biologiska krigföring mot Kuba.

Saftiga böter

Kuba byggde också upp ett landsomfattande rapporteringssystem, liksom ett ramverk för samarbete mellan regeringsorgan och folkbildningskampanjer för att uppmuntra till besprutning och egenhändig övervakning av myggbett, även bland barn. En av de mest effektiva åtgärderna var saftiga böter för de som befanns ha mygghärdar på sin egendom, säger Duane Gubler, forskare i infektionssjukdomar vid Duke-NUS Medical School i Singapore. Tack vare alla dessa åtgärder kunde Kuba eliminera dengueutbrottet på fyra månader.

Idag, när ett annat utbrott hotar ”är det inget problem för oss att förstärka vårt system” och intensifiera dylika insatser, säger Morales.

I februari, innan något Zika-fall rapporterats på Kuba, hade regeringen inkallat 9 000 soldater för att bespruta bostäder och andra byggnader, samtidigt som mygglarver i kanaler och diken också besprutades. På flygplatserna kontrollerades alla resenärer från Zika-drabbade länder och sjukvårdspersonal gick från hus till hus för att se om där fanns personer med symptom. Inom den utbyggda förebyggande mödravården görs redan tidigare grundliga undersökningar under graviditeten, för att kunna upptäcka fosterskador orsakade av Zika, såsom microcefali.

Cristian Morales, chef för Panamerikanska Hälsoorganisationen PAHO:s kubanska avdelning, säger att det förmodligen är orealistiskt att tro att andra länder kan kopiera Kubas myggbekämpningsprogram. Landets nätverk av hälsovårdsinrättningar är ett av de bästa i världen. Regeringens stabilitet sedan decennier har garanterat att riktlinjerna hållits fast och böter utdöms. Han tillägger att de viktigaste aspekterna på gensvar, för vilket land som helst, innefattar samarbete mellan myndigheter och utökad övervakning.

En utmaning för alla

”Kuba är förmodligen duktigare på att hålla myggorna i schack än något annat land i världsdelen, men det har inte varit hundra procentigt effektivt”, säger Gubler. Det beror delvis på bristande resurser. Ett nytt utbrott av denguefeber

1997 förvärrades förmodligen av Sovjetunionens sammanbrott, då Kubas största handelspartner, vilket ledde till ekonomisk och hälsovårdssektorns ekonomi försvagades.

En annan svårighet är USAs 56-åriga ekonomiska krigsföring, som hindrar Kuba från att importera läkemedel och medicinsk utrustning som innehåller komponenter från USA. De måste istället köpa från avlägsna länder, som t.ex. Kina, ofta till högre priser. på grund av de långa transporterna.

Trots dessa svårigheter har Kuba gjort stora framsteg. Enligt PAHO har hälsovårdspersonal intensifierat arbetet med att bespruta och undanröja stillastående vatten - där myggor kan föröka sig - inom en radie av 150 meter kring de två senast Zika-drabbade personernas bostäder i sydöstra delen av Holguínlänet. Personal går dessutom husesyn för att upptäcka smittade personer och samla in myggor för närmare studier. Maria Guzmán tillägger att kubanska forskare planerar för att försöka få fram ett Zika-vaccin.

Hon säger att internationellt samarbete kommer att bli viktigt för att bistå Kuba och andra länder för att lösa Zika-problemet. ”Det är ett problem för oss alla. Det är en utmaning för hela världen.”

Publicerad i Nature 536, 257-258 (18 augusti 2016)

Översättning och redigering Christine Vaple